

Social Work & Education

©SWE&E. 2022

УДК 316.614.6:376

DOI: 10.25128/2520-6230.22.1.12

Оксана Фуштей,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та
соціальної роботи,

Вінницький державний
педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна;

fyshtey5@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2330-6745>

Наталія Франко,

викладач кафедри філософії ФСП,
Національний технічний
університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського»,

na.franko8@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1145-7220>

Ірина Саранча,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри психології та
соціальної роботи,

Вінницький державний
педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського,
м. Вінниця, Україна;

isarancha@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5715-6271>

Статус статті:

Отримано: лютий 21, 2022

1-шерецензування: лютий 28, 2022

Прийнято: квітень 30, 2022

Фуштей, О., Франко, Н., Саранча, І. (2022).

Формування життєвої компетентності учнів шкіл-інтернатів як показника успішної соціалізації. *Social Work and Education*, Vol. 9, No. 1. pp. 147-158. DOI: 10.25128/2520-6230.22.4.12.

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ШКІЛ- ІНТЕРНАТІВ ЯК ПОКАЗНИКА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Анотація. На підставі аналізу існуючих філософських, соціологічних, психолого-педагогічних підходів розкрито зміст поняття «формування життєвої компетентності учнів». Життєву компетентність старшокласників шкіл-інтернатів визначено як сукупність інтегративних якостей, що сформовані в процесі навчання, виховання, розвитку, діяльності та знаходять своє вираження в здатності й готовності до просоціальних дій, соціальної взаємодії. Успішність життєвої компетентності визначено як успішність фізичного, психічного, соціального й духовного функціонування людини.

Визначено значення чинників соціального впливу на процес формування життєвої компетентності особистості, а саме впливів: навколишнього середовища; суспільного устрою й типу культури суспільства; соціального статусу та статі індивіда на процес формування життєвої компетентності особистості. Характеристику критеріїв формування життєвої компетентності учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів здійснено через сукупність показників мотиваційного (прагнення життєвої самореалізації; бажання отримати визнання з боку оточуючих; бажання стати успішною людиною); когнітивного (знання про: базові життєві компетентності; норми та вимоги суспільства щодо проявів життєвих компетентностей; складові культури життєдіяльності особистості); та аксіологічного (усвідомлення значення базових життєвих компетентностей; визнання базових життєвих компетентностей як цінностей; прийняття базових життєвих компетентностей як особистих цінностей) критеріїв. Оцінка результатів експерименту дозволила визначити соціально-педагогічні умови формуванні життєвої компетентності учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів, а саме, сприяння вільному життєвому та соціальному вибору особистості в умовах інтернатного закладу; спрямування зусиль педагогічного колективу на створення сприятливого мікроклімату загальноосвітньої школи-інтернату; забезпечення ранньої діагностики соціальних відхилень та адекватного корекційного втручання.

Ключові слова: життєва компетентність учнів; старшокласники шкіл-інтернатів; соціалізація; соціально-педагогічні умови.

Вступ

У часи швидких змін, якими позначене сьогоднішнє, змінюються звичні зразки поведінки, спосіб життя людини, прийнятий у суспільстві як норма. Така ситуація потребує нової стратегії і тактики життєдіяльності, оскільки вимагає від особистості врахування несталості соціальної реальності. Тому актуальною проблемою сучасної соціально-педагогічної теорії і практики є успішна соціалізація учнів, в тому числі інтернатних закладів. Це зумовлено тим, що діти які навчаються в інтернатних закладах мають такі ж права й свободи, як інші члени суспільства і тому повинні володіти необхідним життєвим досвідом. В умовах розбудови демократичного суспільства в Україні знаходить широку громадську підтримку думка про те, що діти, якими опікуються інтернатні заклади, не повинні бути ізольовані від суспільства, а навпаки - жити, навчатись і активно спілкуватися зі своїми однолітками, членами родини тощо. Сьогодні важливо оцінювати цих дітей та їх освіту з погляду оптимального розвитку їхніх можливостей та формування життєвої компетентності. Проблеми формування та розвитку показників успішної соціалізації були в центрі уваги багатьох галузей знань та практичної діяльності. Так, філософські аспекти процесу успішної соціалізації визначено в дослідженнях (М. Д. Степаненко), теоретичні основи виховання соціальної зрілості старшокласників шкіл-інтернатів для дітей сиріт (Л. В. Канішевська); дослідження рівня соціальної депривації у підлітків загальноосвітньої школи-інтернату (А. О. Поляничко) тощо. Належна увага в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях приділялася проблемам дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, зокрема, таким її аспектам: соціальна діагностика процесу виховання в інтернатних закладах (Ж. В. Петрочко, О. М. Балакірева, О. О. Коваленко, О. М. Яременко та ін.); комплексна оцінка потреб дитини в інтернатному закладі (О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, О. Г. Карагодіна); підготовка випускників інтернатних закладів до самостійного життя (Р. Х. Вайнола, Ж. В. Петрочко, О. М. Денисюк).

Процес соціалізації дитини, яка перебувала в інтернатному закладі, відбувається принципово по-іншому, ніж у більшості домашніх дітей. Саме інтернат стає для дитини тотальним інститутом соціалізації, сурогатною сім'єю, школою, оточенням тощо. Іноді весь життєвий світ дитини може обмежуватися стінами інтернату. Найвизначніші для подальшої життєдіяльності в суспільстві етапи формування особистості дитини можуть проходити в інтернаті. "Замкнений" спосіб життя сприяє тому, що середовище поза інтернатом може бути незрозумілим, чужим для вихованців, або вони можуть мати неадекватне уявлення про нього, а також призводити до того, що у таких дітей не формуються навички виживання, адаптації до нових життєвих умов, відсутні навички інтеграції у нові соціальні групи, практика взаємодії та поведінки в різних ситуаціях на початку самостійного життя (Клокар, 2007, 73). В інтернатних закладах існують також проблеми з реалізації змісту освіти, удосконалення форм і методів навчання й виховання, методичного забезпечення навчально-виховного процесу. Багато вихованців інтернатних закладів у результаті певної деформації розвитку є соціально-психологічно

дезадаптованими, мають відхилення у поведінці, підвищену агресивність тощо. Потребує удосконалення система виховної роботи, спрямована на формування у дітей життєво необхідних навичок для самостійного життя. Окрім того, у більшості інтернатних закладів спостерігаються негативні тенденції до надмірної опіки дітей, яка призводить до незнання ними своїх обов'язків, на відміну від прав, відсторонення від посильної й необхідної побутової праці (Полянничко, 2011, 245).

Теоретичний аналіз проблеми особливостей формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів дозволив переконатися в тому, що існують серйозні методичні прогалини в процесі формування життєвих переконань, ставлень та компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів як тенденція соціалізаційних процесів (Петрочко, 2006, 16-27). Здійснений нами аналіз особливостей процесу соціалізації учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів дозволив визначити, що найбільш яскравими особливостями є: слабкий прояв орієнтації на майбутнє, на життєві перспективи; недостатнє уявлення про власні уміння, інтереси; орієнтація не на самооцінку, а на оцінку себе іншими; невизначеність цінностей та ідеалів, невміння використати їх в умовах повсякденного щоденного життя; недостатня готовність до розв'язання простих побутових проблем; наявність прагнення до самостійності, що поєднується з невпевненістю у власних силах; недостатність готовності відповідати за свої вчинки. Сформувані ці якості, підготувати випускника до безболісного адаптації в суспільстві, у дорослому житті – основне завдання формування життєвої компетентності вихованців інтернатних закладів (Горностаї, 2000, 44-47). В. Ляшенко зазначає, що сутність поняття «життєва компетентність» передбачає спроможність особистості набувати знання, перетворювати їх на уміння та адекватно діяти (Ляшенко, 2000, 83).

Формування життєвої компетентності учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів ґрунтується на розумінні трьох груп вихідних факторів, що породжують зазначену проблему: стану фізичного й психічного здоров'я вихованців, причин, що обумовили надходження дітей до інтернатної установи, особливостей їх доінтернатного життя й виховання та життєдіяльності й побуту дітей в умовах інтернатної установи. У результаті наукового аналізу встановлено, що процес формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів визначається такими особливостями: впливом негативних стереотипів соціальної поведінки вихованця інтернатного закладу в самостійному дорослому житті; проявами соціальної депривації, що притаманні учням загальноосвітніх шкіл-інтернатів; особливостями організації виховної роботи інтернатних установ (Горностаї, 2000, 44-47).

Методи формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів розглядаємо як сукупність способів, прийомів, технік комплексної діяльності педагогів, психологів, соціальних педагогів та учнів з метою розв'язання завдання успішної соціалізації шляхом формування їхньої життєвої компетентності. Реалізація методів, їх зовнішнє відображення в практичній діяльності ілюстровано у формах роботи з учнями старших класів

інтернатних закладів. В процесі експериментальної роботи практичну реалізацію методів, щодо формування життєвої компетентності учнів старших класів ми здійснювали через впровадження відповідних форм виховної роботи.

Комплексні форми роботи посідали особливе місце в змісті нашої експериментальної програми. Перевагою використання комплексних форм роботи в нашій експериментальній програмі: достатня тривалість даних форм роботи забезпечує можливість лонгітюдного емоційно-виховного впливу на учнів; за рахунок довгочасного емоційного впливу відбувається «зануреність» учнів у тематику, сюжет, зміст події; дані форми надають можливість участі для кожного учня загальноосвітньої школи-інтернату, відповідно, створюються умови для виявлення творчого потенціалу, демонстрації обдарувань, здібностей тощо; варіативність форм роботи забезпечує можливість надання права вибору участі в тих формах роботи, що є бажаними для учнів, викликають у них інтерес; дані форми роботи надають можливість учням старших класів спробувати себе в якості організаторів, менеджерів виховного процесу, виступити в якості інструкторів та помічників для молодших вихованців інтернату; використання даних форм роботи забезпечує можливість поєднання позанавчальних і позашкільних видів діяльності учнями старших класів, що дозволяє розширити межі соціально – педагогічної діяльності, залучити учнів до творчої співпраці з учнями інших загальноосвітніх закладів, вихованцями творчих об'єднань, гуртків, секцій.

Отже, застосування комплексних форм роботи надало нам можливість відстежити динаміку формування показників життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів.

Програми «Школи життєзнавства» і Клубу вихідного дня «Зазирни в майбутнє» створювалися з урахуванням та доцільним використанням досвіду відомих в Україні проектів та програм щодо роботи з вихованцями та випускниками шкіл-інтернатів. Ми вважали за доцільне деталізувати зміст окремих проектів, що були реалізовані в процесі формувального етапу експериментальної роботи. Так, на етапі розробки експериментальної програми було проаналізований досвід впровадження проекту «Культура життєвого самовизначення». Даний проект в якості експериментального було запроваджено за підтримкою ЮНІСЕФ у майже сорока загальноосвітніх закладів України. Заняття з учнями старших класів загальноосвітніх навчальних закладів за програмою даного проекту проходили як низка інтерактивних вправ та технік.

Цікавим і доцільним для використання виявився проект, запропонований Українським науково-методичним центром практичної психології й соціальної роботи, що отримав назву «Формування життєвих навичок у випускників шкіл-інтернатів». Дані матеріали також орієнтовані на учнів випускних класів і спрямовані на розв'язання нагальних соціальних проблем випускників. Було вивчено напрацювання педагогічних колективів Муровано-Куриловецької та Ситковецької школи-інтернату Вінницької області щодо роботи зі старшокласниками та виявлено цікаві знахідки учителів і вихователів. У першу чергу нашу увагу привернув досвід роботи під назвою «Життєві історії наших

випускників» та «Ними пишається наша школа». Це своєрідна стратегія проектування майбутнього через колективне навіювання життєвого успіху. Спогади випускників є хорошим свідченням їхньої участі у житті навчального закладу та подальшою соціалізацією. Ми передбачали, що формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів буде відбуватися більш ефективно в умовах «Клубу вихідного дня». Кожне заняття проводилось як поліструктурна організаційна форма соціально-педагогічної діяльності. До структури занять «Школи життєзнавства» включали такі форми роботи, як: зустріч з фахівцем, міні-лекція, доповідь, перегляд відеоматеріалів, бесіда, дискусія, диспут, вправи, творчі захисти робіт вихованців, ігрові форми роботи (ігрові вправи, рольові ігри). На заняттях «Школи життєзнавства» ми використовували форми епістолярної терапії. Даний вид терапевтичного впливу на учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів дозволяє досягнути реставрації міжособистісних стосунків у випадку, коли мовний контакт порушено чи він взагалі не існує. Крім того, листи до учнів ми використовували як допоміжний засіб формування комунікативної компетентності. Такі листи містили слова любові та поваги, вибачення і визнання своїх помилок. Інколи листи педагогів містили конструктивні пропозиції щодо покращення порушених стосунків, проблем учнів. У експериментальній програмі було використано такі форми роботи із застосуванням епістолярної терапії: лист до уявного (реального) друга; лист самому собі (до свого кращого «Я», до свого поганого «Я»); лист до улюбленого героя (літературного, історичного, сучасника).

Однією з найбільш цікавих форм роботи був «Лист до себе в майбутнє». Учні мали уявити себе через 10-20 років і написати листа, демонструючи своє життя в майбутньому: місце проживання, професію, сім'ю тощо. Дана форма роботи стала однією з провідних у соціально-педагогічному оцінюванні рівня сформованості життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів, оскільки дозволила оцінити невідповідність між рівнем домагань та бажаними перспективами, мріями.

У процесі експериментальної роботи було використано заняття з технік ізотерапії (використання засобів образотворчого мистецтва: малювання, декоративно-прикладного мистецтва тощо). Під час занять застосовувалися техніки малювання образів під музику «Намалюй майбутнє», «Намалюй мрію»; малювання гербів, логотипів майбутньої сім'ї. Це забезпечувало реалізацію таких функцій, як: катарсична (очищення, звільнення від негативних станів); регулятивна (зняття напруги, моделювання позитивного емоційного стану); комунікативно-рефлексивна (корекція порушення спілкування, формування адекватної вмотивованої поведінки, самооцінки).

Мета дослідження: обґрунтувати та експериментально перевірити соціально-педагогічні умови формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів як показника успішної соціалізації

Методологія дослідження

Опис та аналіз експериментальних методів та організаційних форм роботи

за напрямком формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів дозволили засвідчити, що відібрані нами для експериментальної роботи методи та форми соціально-педагогічної роботи були доцільними, послідовними, легко інтегрувалися між собою та в інші форми роботи, були поєднанням позанавчальних та позашкільних форм виховної роботи, використовувались послідовно, відповідали запитам та потребам учнів старших класів загальноосвітніх шкіл інтернатів, соціальному середовищу і передбачали досягнення результату, що був би оптимальним, реальним, бажаним для виконання завдання формування життєвої компетентності учнів інтернатних установ.

Експериментальна робота з формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів здійснювалась у три етапи (констатувальний, формувальний, контрольний) на базі Муровано-Куриловецької та Ситковецької школи – інтернату Вінницької області.

В експериментальній роботі було використано такі методи дослідження: адаптований варіант тесту *М. Куна та Т. Макпартленда* «Хто Я?», тест самоактуалізації учня (адаптований варіант методики САТ), тест-опитувальник для вимірювання мотивації досягнення (модифікація тесту-опитувальника А. Мехрабіана); методика визначення рівня життєвих домагань (адаптований варіант методики Пашукової Т. І), методика вивчення ціннісних орієнтацій М. Рокича, метод включеного спостереження, психомалюнок, аналіз навчальної документації (психологічних характеристик, класних журналів, соціальних паспортів).

З метою здійснення педагогічного оцінювання було створено експериментальну та контрольну групи. До складу експериментальних груп (ЕГ) увійшло 29 учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів, до складу контрольних груп (КГ) – 38 осіб, всього експериментальними процедурами охоплено 67 старшокласників шкіл-інтернатів та 14 педагогічних працівників.

Процес формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів визначався низкою особливостей: впливом негативних стереотипів соціальної поведінки вихованця інтернатного закладу в самостійному дорослому житті; проявами соціальної депривації, що притаманні учням загальноосвітніх шкіл-інтернатів; особливостями організації виховної роботи інтернатів. У технологічному забезпеченні дослідницької роботи щодо формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів визначено два блоки: блок методів та блок організаційних форм виховної роботи. У процесі експериментальної роботи було застосовано три основні комплексні форми роботи: «Школа життєзнавства», «Клуб вихідного дня «Заирни в майбутнє» та низка тематичних свят. Оцінювання одержаних результатів було здійснено поетапно, відповідно до визначених критеріїв (мотиваційного, когнітивного та аксіологічного), показників сформованості життєвої компетентності учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів та рівневих ознак їхнього прояву (недостатній, ситуативний, достатній та оптимальний рівні).

Основні результати

Оцінка результатів контрольного експерименту дозволила визначити соціально-педагогічні умови формування життєвої компетентності учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів, а саме, сприяння вільному життєвому та соціальному вибору особистості в умовах інтернатного закладу; спрямування зусиль педагогічного колективу на створення сприятливого мікроклімату загальноосвітньої школи-інтернату; забезпечення ранньої діагностики соціальних відхилень та адекватного корекційного втручання. Аналіз та систематизація результатів оцінювання дозволили визначити середній показник К (коефіцієнт сформованості показників життєвої компетентності) для кожного учня, та середні арифметичні значення, що відповідають певному рівню сформованості показників життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів експериментальної та контрольної груп до проведення формувального експерименту та після його завершення. Ми визначили мотиваційні показники як сформованість прагнення учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів до життєвої самореалізації, бажання отримати визнання з боку оточення, бажання стати успішною людиною та переважання мотивів досягнення (рис. 1.).

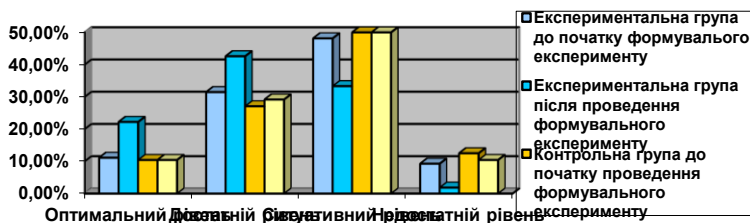

Рис. 1. Динаміка змін рівнів сформованості показників мотиваційного критерію експериментальної та контрольної груп формувального експерименту

Аналіз одержаних даних дає змогу стверджувати, що більша частина учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів експериментальної та контрольної груп до початку проведення формувального експерименту демонстрували ситуативний рівень сформованості показників мотиваційного критерію життєвої компетентності учнів. Також, на достатньому рівні великих розбіжностей немає. Незначна кількість учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів з кожної групи показала недостатній та оптимальний рівень сформованості показників мотиваційного критерію життєвої компетентності (рис. 1.).

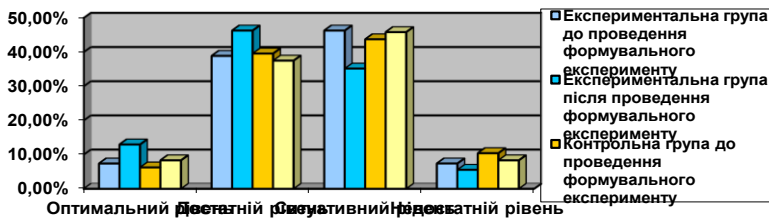

Рис. 2. Динаміка зміни рівнів сформованості показників когнітивного критерію експериментальної та контрольної груп формульованого експерименту

Аналіз результатів експериментальної роботи та даних діаграми щодо сформованості показників когнітивного критерію продемонстрував, що, до початку проведення формульованого експерименту суттєвих відмінностей між рівнями знань про базові життєві компетентності, норми та вимоги суспільства, щодо проявів життєвих компетентностей та культуру життєдіяльності особистості в учнів двох груп майже не виявлено. Значна частина учнів експериментальної та контрольної груп продемонстрували ситуативний рівень сформованості показників когнітивного критерію. Аналіз експериментальних даних дозволив засвідчити, що після завершення формульованого експерименту у членів експериментальних груп було виявлено тенденцію до збільшення кількості учнів, які мають оптимальний та достатній рівні показників когнітивного критерію життєвої компетентності учнів, та зменшення кількості учнів, що мають середній та низький рівень сформованості показників когнітивного критерію життєвої компетентності. У контрольній групі ситуативний рівень показників когнітивного критерію життєвої компетентності учнів залишився майже незмінним, проте відзначається незначне збільшення кількості учнів, що мають достатній рівень сформованості показників когнітивного критерію життєвої компетентності учнів. Водночас, дані для оптимального рівня когнітивного критерію залишаються незмінними, а недостатній рівень знизився несуттєво.

На наступному етапі експериментального дослідження було здійснено оцінювання сформованості показників аксіологічного критерію життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів експериментальної та контрольної груп з метою констатування динаміки їх формування. Ми визначили показники аксіологічного критерію як сформованість усвідомлення учнями значущості базових життєвих компетентностей, визнання базових життєвих компетентностей як цінностей та сприйняття учнями старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів базових життєвих компетентностей як особистих цінностей (рис.3.).

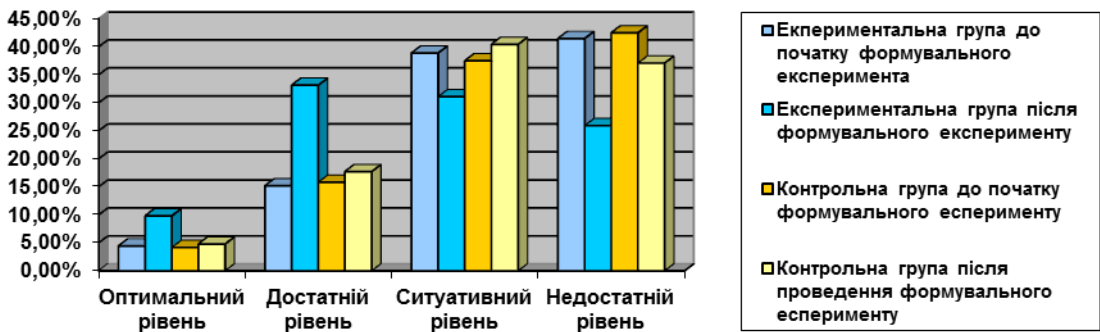

Рис. 3. Динаміка змін рівнів сформованості показників аксіологічного критерію експериментальної та контрольної груп формувального експерименту

Аналіз даних діаграми дозволяє відзначити, що найбільш яскраву динаміку сформованості показників аксіологічного критерію життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів зареєстровано на достатньому рівні, як в учнів експериментальних, так і в учнів контрольних груп. Значними є результати щодо сформованості показників аксіологічного критерію життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів порівняно з іншими рівнями. На оптимальному рівні динаміка в експериментальних групах є також позитивною. Для учасників контрольних груп динаміка подібна до попередніх, проте вона є позитивною для оптимального та ситуативного рівнів та негативна для недостатнього рівня. Варто відзначити, що в учнів як експериментальних, так і контрольних груп спостерігаємо позитивну динаміку на оптимальному та достатньому рівнях. Позитивну динаміку формування показників життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів контрольних груп можна пояснити певною ефективністю традиційної виховної роботи.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, формування життєвої компетентності учня старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів - це процес поступового накопичування та якісного покращення показників мотиваційної, когнітивної та аксіологічної компетентності, що здійснюється в навчально-виховній діяльності загальноосвітньої школи-інтернату. Оцінка результатів експерименту дозволила визначити соціально-педагогічні умови формування життєвої компетентності учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів та довести ефективність запропонованих нами підходів до оптимізації процесу формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів як показника успішної соціалізації. Отримані результати слугують основою для визначення перспектив подальших розвідок у цьому напрямі, які полягають у оптимізації умов, що забезпечать ефективність формування життєвої компетентності різних вікових категорій учнів загальноосвітніх шкіл-інтернатів

Література

Безпалько, О. В. (2008). Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] М-во освіти і науки України, Київський міський педагогічний університет імені Б. Д. Грінченка. Київ: Навчальна книга. 208с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk742813.pdf>

Горностай, П.П. (2000). Життєва компетентність в умовах обмеженості життєвого світу. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство. Київ: Контекст. С. 44–47.

Життєвий шлях випускників інтернатних закладів, дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей: результати соціологічного дослідження Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <http://www.sirotstvy.net>. (Дата звернення: 15.06.2021).

Методика освіти „рівний-рівному”: метод. матеріали для тренера / Н. Лещук, Н. Зимівець, Т. Авельцева та ін. Київ: Міленіум, 2002. 132 с.

Мудрик, А. В. (2004). Социализация человека: [учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед.] 2-е науч. ред.) та ін.]. 304 с.

Петрочко, Ж. В. (2006). Соціально-виховне середовище як умова ефективної соціалізації особистості. Соціалізація особистості: [зб. наук. пр. / за заг. ред. А. Й. Капської]. Київ: НПУ. Т. XXVII. Педагогічні науки. С. 16–27.

Полянничко, А.О. (2011). Дослідження соціальної депривації у підлітків загальноосвітніх шкіл-інтернатів. Соціалізація особистості: культура, освіта, нові технології формування. Матеріали Міжнародної конф. молодих вчених і студентів, 20-21 квітня 2011 року/ за ред. А.А. Сбруєва. Суми: СумДПУ. С.413-415.

Соціальна та психологічна адаптація дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до умов інтернатного закладу : наук.-метод. посіб. / за ред. Н. І. Клокар, Л. А. Петушкової. Біла Церква : КОІПОПК, 2007. 96 с.

FORMATION OF LIFE COMPETENCE OF BOARDING SCHOOL STUDENTS AS AN INDICATOR OF SUCCESSFUL SOCIALIZATION

Oksana Fushtei, Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Associate Professor, Department of Psychology and Social Work, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University named after, Vinnytsia, Ukraine; fyshtey5@gmail.com

Nataliia Franko, Teacher Department of Philosophy, Faculty of Sociology and Law, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"; na.franko8@gmail.com

Iryna Sarancha, Candidate of Pedagogical Sciences, Ph.D., Associate Professor, Department of Psychology and Social Work, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University named after, Vinnytsia, Ukraine; isarancha@gmail.com

Abstract: *On the basis of the analysis of the existing philosophical, sociological, psychological and pedagogical approaches the maintenance of the concept of "formation of vital competence of pupils" is opened. The life competence of boarding school high school students is defined as a set of integrative qualities that are formed in the process of education, upbringing, development, activity and find their expression in the ability and readiness for prosocial actions, social interaction. The success of life competence is defined as the success of physical, mental, social and spiritual functioning of man. Meaning are defined of factors of social influence on the process of formation of life competence of a person, namely the influences of: the environment; social order and type of culture of society; social status and sex of the individual on the process of forming the vital competence of the individual. Characteristics of the criteria for the formation of life competence of students of boarding schools is made through a set of indicators: motivational (the desire for life self-realization; the desire to gain recognition from others; the desire to become a successful person); cognitive (knowledge of: basic life competencies; norms and requirements of society regarding the manifestations of life competencies; components of the culture of life of the individual); and axiological (awareness of the importance of basic life competencies; recognition of basic life competencies as values; acceptance of basic life competencies as personal values) criteria. Evaluation of the results of the experiment allowed to determine the socio-pedagogical conditions for the formation of life competence of students of boarding schools, namely: the promotion of free life and social choice personalities in the conditions of a boarding school; directing the efforts of the teaching staff to create a favorable microclimate of the boarding school; ensuring early diagnosis of social disorders and adequate corrective intervention.*

Key words: *life competence of students; high school students; socialization; socio-pedagogical conditions.*

References

Bezpalco, O. V. (2008). Social pedagogy: schemes, tables, comments: textbook. method [for students of higher educational institutions] Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv City Pedagogical University named after B.D. Grinchenko. Kyiv: Navchal'na knyhak. 208 p. [in Ukrainian].

Hornostay, P. P. (2000). Life competence in a limited world of life Steps to competence and integration into society. Kyiv: Kontekst. Pp. 44-47. [in Ukrainian].

Life path of graduates of boarding schools, family-type orphanages and foster families: the results of a sociological study of the Ukrainian Institute of Social Research named after Oleksandr Yaremenko. URL: <http://www.sirostsvy.net>. (Date of application: 15.06.2021). [in Ukrainian]

Peer-to-peer education methodology: method. materials for the coach / N. Leschuk, N. Zimivets, T. Aveltseva and others. Kyiv: Millennium, 2002. 132 p. [in Ukrainian]

Mudrik, A. V. (2004). Human socialization: [textbook for students of higher educational institutions] 2nd science. ed., etc.]. Moscow: Publishing Center "Academy". 304 p.

Petrochko, J. V. (2006). Socio-educational environment as a condition for effective socialization of the individual / Zh. V. Petrochko // Socialization of the individual: [collection. Science. etc. / for general ed. AY Cape]. - Kyiv: NPU. T. XXVII. Pedagogical sciences. Pp. 16–27. [in Ukrainian].

Polyanichko, A. O. (2011). Study of social deprivation in adolescents of boarding schools. Socialization of personality: culture, education, new technologies of formation. Proceedings of the International Conference. young scientists and students, April 20-21, 2011 / ed. A.A. Sbrueva. Sumy: SumDPU. Pp. 413-415. [in Ukrainian].

Social and psychological adaptation of orphans and children deprived of parental care to the conditions of a boarding school: scientific method. method / for ed. N. I. Klokar, L. A. Petushkova. Bila Tserkva: KOIPOPK, 2007. 96 p. [in Ukrainian].

Article history:

Received: February 18, 2022

1st Revision: February 28, 2022

Accepted: April 30, 2022